

INVENTOINTIRAPORTTI

Larvalan talo, Vapaudentie 20, Seinäjoki

1. JOHDANTO

- 1.1 Taustaa
- 1.2 Inventoitu alue
- 1.3 Kaavatilanne
- 1.4 Tavoitteet

2. LÄHDEAINEISTO JA MENETELMÄT

- 2.1 Lähdeaineisto
- 2.2 Menetelmät

3. LARVALAN INVENTOINTIKOhteet JA ARVOTUS

- 3.1 Inventointikohteet
- 3.2 Kohteen arvotus

4. LÄHTEET

Seinäjoen Historiallinen Yhdistys ry 2020

Tellervo Lahti

Hannele Salenius

Larvalan talo

1 JOHDANTO

1.1 Taustaa

Seinäjoen kaupungin tavoitteena on asemakaavan muutoksella muuttaa nykyinen Larvalan talon paikka ja sen eteläpuolella jatkuva puistoalue sekä viereinen paloaseman tontti asuinkerrostalojen käyttöön. Kaavamuutos kohdistuu Upan kaupunginosan korttelin 3 pohjoispäähän siihen liittyvine virkistys- ja katualueineen.

Seinäjoen kaupunkisuunnittelu ja kaavoitus on tehnyt toimeksiannon Larvalan talon ja sen rakennusten inventoinnista Seinäjoen Historialliselle Yhdistykselle. Inventointityö palvelee maankäytön suunnittelun ja kaavoituksen tavoitteita. Työn tarkoitus on kartoittaa rakennusten ja paikan kulttuurihistorialliset arvot.

1.2 Inventoitu alue

Inventointi käsittää Upan kaupunginosassa sijaitsevan korttelin 3 puistoalueen pohjoispään. Inventoitu alue rajoittuu idässä Vapaudentiehen, pohjoisessa Kirkkokatuun ja lännessä paloaseman tonttiin. Eteläpuolella jatkuu Vapaudenpuisto. Inventoidun alueen omistaa Seinäjoen kaupunki.

Larvala rakennuksineen on pitkään ollut osa puistoaluetta sen jälkeen, kun kaupunki on hankkinut sen ympäriltä maata tiealueiksi ja rakentamisen kortteleiksi. Asuinrakennus sijaitsee loivalla kumpareella lähellä Vapaudentien ja Kirkkokadun risteystä.

1.3 Kaavatilanne

Voimassa oleva asemakaava on vuodelta 1942. Larvala sijaitsee korttelissa 3 puistoalueeksi (P) osoitetun alueen pohjoispäässä. Nykyinen Vapaudenpuisto/Larvalanpuisto on kapea, etelä-pohjoissuuntainen ja Vapaudentietä myötäilevä.

1.4 Tavoitteet

Larvalan inventointi on tehty kaupunkisuunnittelun tarpeisiin ja palvelee Upan kaupunginosan korttelin 3 pohjoispään asemakaavan muutosta. Työn pääasiallinen tehtävä on kartoittaa

rakennusten ja paikan kulttuurihistorialliset arvot, jotka Maankäyttö- ja rakennuslaki (1999/132) velvoittaa tekemään asemakaavan laatimisen ja muuttamisen yhteydessä. Alueiden käytön suunnittelun tavoitteina on edistää rakennetun ympäristön kauneutta ja kulttuuriarvojen vaalimista. Asemakaavan sisältövaatimukset edellyttävät muun muassa, että rakennettua ympäristöä ja luonnonympäristöä tulee vaalia eikä niihin liittyviä erityisiä arvoja saa hävittää.

2 LÄHDEAINEISTO JA MENETELMÄT

2.1 Lähdeaineisto

Inventointikohdetta koskevat rakennus- ja muutospäätökset olivat saatavina Seinäjoen kaupungin rakennusvalvonnan arkistosta. Taustamateriaalina hyödynnettiin myös vanhoja asemakaava- ym. karttoja sekä 1930-luvulta lähtien olevia valokuvia eri arkistoista. Lähdekirjallisuutena käytettiin Seinäjoen historiaa ja rakennuskulttuuria koskevia julkaisuja sekä Upan sukuseuran julkaisemaa lehteä.

Haastatteluilla saatiin lisätietoa liittyen kohteen lähihistoriaan. Erityisesti aikaa ennen Larvalan tuloa kaupungin omistukseen valaisi Kaarina Könösen o.s. Larvala haastattelu vuodelta 2004.

2.2 Menetelmät

Rakennusinventointi toteutettiin dokumentoimalla kohde paikanpäällä. Inventoinnissa käytiin läpi rakennusten nykytilanne ja kirjattiin niiden perustiedot kuten rakenne, materiaalit ja käyttö. Rakennukset valokuvattiin useasta ilmansuunnasta ja otettiin lisäksi detaljikuvia. Sisätiloja kuvattiin niiltä osin kuin se oli mahdollista. Myös ympäristöä pyrittiin kuvaamaan monipuolisesti. Rakennushistoriallinen selvitys tehtiin käymällä läpi kohteesta olevia rakennus- ja muutospäätöksiä, asemakaavakarttoja, vanhoja valokuvia, lähdekirjallisuutta ja suullisia tietoja.

3 LARVALAN INVENTOINTIKOhteet JA ARVOTUS

3.1 Inventointikohteet

Touko- ja kesäkuun 2020 aikana inventoitiin Larvalan asuinrakennus sekä kaksi aittaa sisältäen niiden välissä ja takana olevat, myöhemmin liitetyt vajaan osat.

Rakennuksista tehdyt inventointikortit rakennushistoriallisine selvityksineen ovat erillisinä **liitteinä**.

KOHDEINVENTOINTILOMAKE

1. Maakunta Etelä-Pohjanmaa

2. Kunta Seinäjoki

3. Kohde
Kauppa-Larvala

4. Kylä/ Rekisterinumero
2:444

5. Kaup. osa/ Kortteli/ Talo
Uppa 3 / 3 /

6. Kohdetyyppi
asuinrakennus

7. Peruskartta/ Koordin. -

8. Osoite Vapaudentie 20, (Kirkkokatu 12) 60100 Seinäjoki

9. Omistaja ja omistajan osoite
Seinäjoen kaupunki
PL 215 60101 Seinäjoki

10. RAKENNUKSEN KUVAUS

Rakennus n:o 1 Asuinrakennus

Nyk. käyttö	asuinrakennus, useita asuntoja
Alkup. käyttö	asuinrakennus, maalaistalon päärakennus
Rak. aika	1800-luvun loppupuoli
Suunnittelija	
Kerrosluku	2
Kerrosala	ulkomitat 7,5 m x 25 m; kuisti vanha 5,4 x 3,6 m; uusi 5,6 x 3,5 m; huonekorkeus 1. krs 3 m; 2. krs n. 2,8 m
Perusta	lohkottu luonnonkivi, lohkokivi
Runko	ensimmäinen kerros hirsi, lyhytnurkka, toinen kerros lauta, keskellä länsipäätyä följari, lisäeristys tehty mahdollisesti 1990-luvulla
Kattomuoto	satula, kuisti vanha matalampi auma; kuisti uusi korkeampi pulpetti
Kate	pelti, konesauma
Vuoraus	pystylauta ja peiterima, vaakapaneeli kuisteissa, alaosa helmiponttilauta
Ulkovärit	ruskehtavan tummankeltainen, valkoiset ikkunoiden vuorilaudat
Kunto	kohtalainen
Erityispiirteet	kuistit, toisen päällä parveke jossa eterniittikaide, ensimmäisen kerroksen ikkunat 6-ruutuiset ja 9- ruutuinen, toisen kerroksen 1-ruutuiset, 2-ruutuiset, 3-ruutuiset

11. RAKENNUSHISTORIA

Liite 1.

12. LÄHIYMPÄRISTÖ

Vapaudentien ja Kirkkokadun risteysalue.

13. SÄILYMISEDELLYTYKSET (uhkatekijät, kaavallinen tms. tilanne, päätökset)

ak P -aluetta, uusi kaava tekeillä

14. LUETTELOINTIPERUSTE

15. Rakennushistoriallinen X

16. Historiallinen

17. Maisemallinen

18. OTE PERUSKARTASTA TAI ASEMAPIIRROS

Asemapiirros liitteenä. Liite 2.

19. POHJAPIIRROS TAI TIETOJA SISÄTILOISTA

1. kerros: $1h+k=35m^2$, $2h+k=56m^2$, saunaosasto, $1h+k+alkovi=44m^2$.

2. kerros: $1h+alkovi+k$, $1h+k$, itäpäädyssä asunto 5 ($3h+k$) terveydenh.tiloja

Kellari: $10 \times 4 \text{ m} \times 1,70 \text{ m}$:n tila, jonka katossa näkyvissä alkuperäisen tuvan kuopan luukkutila.

Rakennuspiirustukset ja muutospiirustukset kaupungin rakennusvalvonnan arkistossa.

20. VALOKUVAT

Valokuvia CD:llä. Liite 3.

21. LÄHTEET (kirjallisuus, piirustukset, asiakirjat)

Alanen, Aulis J: Seinäjoen historia I. Seinäjoki 1970.

Kyttä, Annikki, Takalo, Tenho: Seinäjoen historia II. Seinäjoki 1977.

Lahti, Tellervo (Toim.): Seinäjoen rakennuskulttuuria. Asutus, kulttuurimaisema ja vanha rakennuskanta. Saarijärvi 2006.

Lahti, Tellervo: Lapsuusmuistojen Larvala. Seinäjoen varrelta 2005. Ilmajoki 2005.

Ala-Kulju, Reino: Seinäjoen kirja. Seinäjoki 1963.

Mäki, Aki: Kauppa kävi jotta pirellä piti. Vaasa 1988.

Uppalaan. Sukulehti 4. 2008.

Uppalaan. Sukulehti 5. 2009.

Rakennuspiirustukset (1. kerros), Seinäjoen kaupunki

22. LIITTEET

Rakennushistoriatiedot.

Asemapiirros.

Valokuvat.

23. SUULLISIA TIETOJA ANTANEET

Veli-Matti Hakala, Seinäjoki

Riitta-Liisa Kallioniemi, Seinäjoki

Sami Kangastie, Seinäjoki

Kaarina Könönen o. s. Larvala, Vantaa

Paavo Ylimäki, Seinäjoki

24. LOMAKKEEN TÄYTTÄJÄ, päiväys

Seinäjoen Historiallinen Yhdistys ry

Tellervo Lahti

Hannele Salenius

21.05.2020

Rakennushistoria

Larvala

Seinäjoki 2:444 Kauppa-Larvala

Uppa 3 / 3 /

Upan kantataloa

Larvala on Upan kantatilasta n:o 2 syntynyt tila. Larvala oli varhaisemmassa vaiheessa osa Ala-Uppaa ja Yli-Upan eli Uppalan naapuri. Sen talouskeskus sijaitsi nykyisen Kirkkokadun kohdalla asuinrakennuksen pohjoispuolella.

Vapaudentien linjaus oli jo Olavi Laisaaren asemakaavassa 1942. Kirkkokatu suunnattiin kulkemaan Larvalan ulkorakennusten kohdalla. Kirkkokadun rakentaminen toteutui 1970-luvun puolivälin tienoilla, kun joen yli tehtiin pysyvä silta. Seinäjoen kaupungin nykyisin omistama asuinrakennus ja sen eteläpuolella olevat kaksi aittaa laajennuksineen ovat Larvalan pihapiiristä jäljellä olevat rakennukset. Ne sijaitsivat Vapaudentien ja Kirkkokadun kulmauksessa.

Upan kantatalon isäntä oli Matti Jaakonpoika Ala-Uppa, sen jälkeen kantatalon isäntinä olivat Iisakki Matinpoika s. 1735, tämän poika Matti Iisakinpoika s. 1776 ja vävy Heikki Erkinpoika Lempola, jonka osuudelle syntyivät Larvala, Keski-Uppa ja Hakala.

Larvalan ensimmäinen isäntä oli Jaakko Jaakonpoika Heikkilä, hänen puolisonsa oli Kreeta Mikontytär Lapuan Nyrhilästä. Pariskunta tuli Larvalaan Nurmosta vuonna 1878. Seuraavat omistajat olivat Susanna Jaakontytär ja puolisonsa Hermann Kustaanpoika, he tulivat Nurmosta Penttilän Rajala-nimisestä torpasta. Seuraava isäntä oli Juho Jaakko Hermanninpoika. Juho Hermanninpojan toinen puoliso oli Matilda Justiina Matintytär. Tilta oli kotoisin Ämmälänkylän Kevarinmäestä.

Larvalan laajat tilukset

Larvalalla oli kotipalstan lisäksi useita maa- ja metsätiloja eri puolilla Seinäjokea. Susanna Jaakontytär ja Hermann Kustaanpoika laajensivat tilan maaomaisuutta hankkimalla mm. Ala-Marttilan Pajulan, Tepon ja Kukkolan Nurmosta ja osan Ketelän taloa Ilmajoelta. Heidän poikansa Juho Larvala laajensi maaomaisuutta ostamalla taloon takaisin veljesten kesken jaettuja maita Seinäjoen keskustasta. Larvalan tilukset ulottuivatkin 1930-luvulla itään Pajuluomaan saakka ja hieman sen ylikin, aikoinaan jopa Nurmon rajaan saakka. Pajuluoman itäpuolella sijainnutta maata oli pakkolunastettu rautatietä varten. Juho Larvalalta ostettiin tontti Marttilan koulua varten vuonna 1930. Tontille rakennettiin Marttilan ns. kivi koulu arkkitehti Matti Visannin piirustuksin ja se valmistui vuonna 1930.

Kauppala osti Larvalan tilan keväällä 1938. Kauppala viljeli Larvalan ja Kepon maita 1940-luvun puolivälissä ja jakoi niistä peruna- ja juurikasvimaita maattomille ja ruoan tarpeessa oleville kauppalalaisille. Pian palstaviljelyn tarve loppui ja 1948 enää n. puolet n. 20 ha:n Kepon ja Larvalan pelloista oli viljeltyjä. 1950 niitä viljeltiin yksinomaan kauppalan toimesta. Larvalan maat asutettiin II maailmansodan jälkeen. Tilan maille on rakennettu Marttilan koulun lisäksi mm. Lyseo, keskusammattikoulu, kaupungintalo ja muu Aalto-keskus, kirkkopuisto ja paloasema.

Larvalan ja kauppalan ongelmia

Marttilan koulutontin hankinnassa oli tapahtunut virheitä. Osoittautui, että maata ei oltukaan erotettu, lohkottu Larvalasta. Siitä syystä kauppalan oli ostettava koko Larvalan vararikkoon joutunut tila asian järjestykseensaamiseksi. Tonttia rasittavat velkakirjat kauppala osti jo 1937 ja huutokaupassa 5.4.1938 kauppala osti kauppalan rajojen sisällä olleen Kauppa-Larvalan tilan sekä mlk:n puolella sijainneen Larvalan tilan yhteensä 850 000 mk:n hinnasta.

Juho Larvala oli isännöyssiänsä aikana takaa-antanut useita lainoja. Hotelli Seurahuoneen velat koituivat ison tilan kohtaloksi 1930-luvulla. Muiden takaa-antajien onnistuttua vetäytymään vastuistaan kaikki Seurahuoneen velat jäivät Juho Larvalan maksettaviksi. Isäntä murehti perheensä kohtaloa sairastuessaan. Silloisen kauppalanjohtajan kanssa oli keskusteltu asiasta niin, että jos kauppala saa lunastaa konkurssiin joutuneen tilan, perheelle jätetään Alavainioksi kutsuttu maa-alue. Sopimusta ei kirjoitettu paperille, koska siihen aikaan oli tapana luottaa toisen sanaan. Tilalle oli ilmaantunut muitakin halukkaita. Eräs heistä oli luvannut huutaa hinnan niin korkeaksi, että perheellekin jäisi jotain. Emäntä oli kuitenkin estellyt muita ostajia nostamasta hintaa, jottei lunastaminen tulisi kauppalalle kalliiksi. Isännän sairastuessa oli luvattu, että perheelle jää talo ja maata. Huutokaupan jälkeen postinkantaja Puska oli tuonut kirjeen, joka oli lojunut postissa jo joitakin päiviä. Kirje sisälsi hypoteekkilainan, jota Larvalan emäntä oli hakenut Helsingistä takauksien selvittämiseksi. Laina oli myönnetty, mutta tieto tuli liian myöhään.

Larvalan tilusten osto vei kauppalan talouden ongelmiin pitkäksi aikaa, puhuttiinkin Suomen velkaisimmasta kauppalasta. Pitkällinen riita Marttilan koulutontin ympärillä kärjisti kauppalan tilanteen.

Tyypillinen pohjalaistalo

Larvalan yksikerroksinen pohjalaistalo rakennettiin 1800-luvun lopulla, mahdollisesti vuoden 1880 tienoilla. Varsinaisen asuintuvan perällä oli kaksi peräkamaria ja porstuan perällä porstuakamari. Toinen tupa, erustupa, oli ainakin viimeisinä vuosikymmeninä peräkamariksi kutsuttu huone. Portuasta menivät portaat vintille, jonka molemmissa päissä oli huone. Alakerran kamarit ja sali lämpenivät pystyuuneilla, samoin vinttikamarit. Porstuakamari oli hellahuone. Tuvan lämmönantaja ja keittopiste oli takka.

Larvalan eteläpuoleisessa julkisivussa oli 9 ikkunaa ja jokaisen yläpuolella räystäslasi. Räystäikkunoiden ja ikkunarivistön etäisyys toisistaan oli suurempi kuin esim. alkuperäisessä Uppalan talossa. Talon ikkunat olivat perinteisiä 6-ruutuisia, tuvan pihanpuoleinen takan viereinen ikkuna oli 9-ruutuinen.

Larvalan talon ulkoseinät olivat aluksi hirsipinnalla. 1920-luvun loppupuolella seinät rapattiin valkoiseksi ja katto muutettiin peltiseksi. Tummanruskea seinien väri on paljon myöhempiä aikoja.

Tuvan sisustus oli perinteinen eteläpohjalainen seinävieruspenkkeineen ja ylisänkyrateineen. Peräkamarien ovien välissä oli astiakaappi, karmihylly. Kaappikellon paikka oli peräseinällä penkin päällä. Leivinuunilla varustettu takka sijaitsi ovensuunurkassa ja vastakkaisessa nurkassa ruokapöytä. Keskellä lattiaa oli keinutuoli, soutu-lavitta.

Pienempi kamari oli koko perheen makuuhuone. Sänkyjen lisäksi siellä oli klaffipiironki ja puhelin, jonka numero oli 74. Isompi kamari oli isän työhuone kirjoituspöytineen. Talon tärkeitä papereita

säilytettiin työhuoneen klaffipiirongissa. Vieraiden varalta isän työhuoneessa oli sivustavedettävä sänky.

Porstuakamarille ja erustuvalle tuli käyttöä, kun Larvalan poika Tauno tuli takaisin Amerikasta 1930-luvulla ja avioitui Hannulan tyttären kanssa. Huoneista tehtiin nuorelleparille keittiö ja sali. Talon tyttäret saivat vinttikamarit käyttöönsä tarpeeksi vartuttuaan.

Vesijohto saatiin Larvalaan Seinäjoen ensimmäisten joukossa vuoden 1930 tienoilla vesitornin valmistuttua. Sitä ennen tuvassa oli vesipumppu, johon vesi tuli kaivosta.

Rakennuksen korotus

Larvala tuli kauppalan omistukseen v. 1938. Hirsirakennus korotettiin lautarakentein 2-kerroksiseksi sotien jälkeen 1940-luvun puolivälin tienoilla. Talon sisäänkäynnit muutettiin, eteisosat ja raput toiseen kerrokseen tehtiin 1945. Alkuperäinen satulakattoinen kuisti oli lännenpuoleisen eteizrakennelman kohdalla. Larvalan pohjalaistalossa on saattanut alunperin olla kaksi kuistia. Vanha ulkoseinän paikka on näkyvissä asunnon 4 eteisaulassa.

Talon tilat jaettiin kahdeksaksi asunnoksi. Molemmissa kerroksissa oli neljä asuntoa. Juhani Hautalan piirustuksin 1992 toteutetussa muutoksessa tehtiin 1. krs:n asunnosta n:o 2 saunaosasto ja pyykkihuone. Samaan aikaan laajennettiin asuntoa n:o 3 yhdellä kamarilla, joka otettiin asunnosta n:o 2. Nykyisin Larvalan talossa on kolme asuinhuoneistoa molemmissa kerroksissa. Ensimmäinen kerros: 1h+alkovi+k 44 m², saunaosasto, joka tehty asunnosta 2, asunnon 2 kamari yhdistetty asuntoon 3 eli 2h+k 56 m² sekä 1h+k 35 m². Toisessa kerroksessa asunnossa 5 (3h+alkovi+k) toimii kaupungin terveydenhuollon palvelu. Muut toisen kerroksen huoneistot ovat 1h+k ja 1h+alkovi+k.

Kellari

Tuvan lattian alla oli kuoppa perunoita ja porkkanoita varten. Toisen peräkamarin alla oli kuoppa hilloja varten. Kellari oli myös talon itäpäässä. Rakennelmat ovat yhä olemassa. Kellarin sisäänkäynti on näkyvissä Vapaudentien puolella. Sisäänkäynnissä on n. 1 x 1 m:n eteistila, jonka vaakaponttilaudasta ja pystyraakalaudasta tehdyissä ulko- ja sisäovissa on 20 x 20 cm:n tuuletusaukko eli pieni metalliverkkoaukko ja peitelevy. Kellaritila on kooltaan n. 10 x 4 m, korkeus n. 1,70 m. Pitkä seinä on vuorattu sementtitiiliin. 1940-luvulla tilaan tehtiin ns. häkkivarastot asukkaita varten. Ne on sittemmin poistettu. Tilan keskivaiheilla on kapeampi alue, jonka vieressä pohjoisnurkkauksessa on näkyvillä luonnonkivi- ja betonirakenteita ja seinässä ulokkeena iso luonnonkivi, joka on mahdollisesti jäänyt jäljelle kellaritilaa laajennettaessa. Kellarin katossa on jälkiä alkuperäisestä hirsirungosta sekä kellarikuopan luukku, kooltaan n. 60 x 60 cm. Luukku on alkuperäisen tuvan eli nykyisen saunaosaston kohdalla. Kuopan aukon lähellä on myös betonivalun jälkiä. Kellarissa on maalattia. Sieltä on ulos ulottuva ilmanvaihtoluukku, ns. kissanluukku. Kellari jäi pois käytöstä vesivahingon jälkeen, kun ruoat eivät siellä enää säilyneet.

Pihapiiri

Larvalan pihapiirissä oli toistakymmentä rakennusta. Nykyisen Kirkkokadun kohdalla oli navetta pääty taloon päin. Parikymmenpäisen lypsykarjan eteen tuli vesi paineella. Navetan ovi oli päädyssä, pitkällä sivulla oli sontaovi ja kolmas ovi meni suoraan latoon. Ladon takana oli

jääkellari, jossa jäitä säilytettiin sahajauhoissa syvällä maassa. Kivinavettaa vastapäätä oli puuliiveri, jonka vieressä maakellari. Pihassa oli myös liiveri pyhäkärkyille ja toinen työkaluille sekä puutyöverstas.

Omat tilansa olivat sioille, lampaille ja kanoille. Sauna ja paja sijaitsivat puuliiverin takana. Larvalan iso sauna oli muidenkin kyläläisten käytettävissä. Talon riihi oli myöhemmän ammattioppilaitoksen paikalla.

Aitat

Larvalan kaksi aittaa ovat yhä päärakennuksen eteläpuolella. Ruoka-aitassa säilytettiin reikäleipiä ja vahvasti suolattua lihaa. Aitan laareissa säilytettiin jauhosäkkejä. Toinen aitta oli pelkästään jyvien säilytystä varten. Hirsiset laarit olivat varkaiden varalta irti seinistä eli laareissa oli kaksinkertaiset seinät. Myös lattia oli hirsistä. Aittojen ovet pidettiin aina lukossa. Aittojen laarit on poistettu, samoin hirsinen lattia. Laarien tilalle on tehty laverimaiset hyllyt asukkaiden ulkotavaroita varten.

Aittojen väliin tehtiin autotalli 1920-luvun puolivälissä, kun taloon tuli erään takausjutun yhteydessä kauppias Lindgrenin auto. Aittojen eteläpuolelle tehtiin laajennus asukkaiden varastoksi. Suunnitelman laati arkkitehti Touko Saari ja se vahvistettiin 15.8.1960. Vaja toimi myös erään asukkaan autotallina.

Leikkitupa sijaitsi aittojen ja päärakennuksen välimaastossa. Leikkitupa on hävinnyt pihapiiristä todennäköisesti parikymmentä vuotta sitten.

Tie kulki aikaisemmin joenharjannetta pitkin. Larvalaan mentiin tätä tietä pihapiirin länsipuolelta. 1930-luvulla tie Larvalaan kulki ulkokartanon taitse nykyisen Kirkkokadun kohdalta. Nykyisin liittymä on Kirkkokadun puolelta.

Kauppalan suunnitelmien mukaan Larvalan kivinavetta olisi muutettu paloaseman tiloiksi 1938. Palopäälikkö Ovaska ja palotoimikunta halusivat uuden paloaseman Vapaudentien ja Mannerheiminpuiston, myöhemmän Vapaudenpuiston (Larvalanpuiston) kulmaukseen, mikä toteutettiin.

Peitettyjä ikkunoita

Larvalan talo on kohdannut vastoinkäymisiä myös 1940-lukua myöhemmällä ajalla. Ensimmäisen kerroksen itäpäädyn asunnossa 1 oli tulipalo muutama vuosi sitten. Toisen kerroksen asunnon 7 ikkunoita on rikottu. Asunnon 3 molempien kamarien molemmat ikkunat on rikottu ja ne ovat siksi yhä peitettyinä. Peitettyinä on myös alunperin talon tupaan kuulunut 9-ruutuinen ikkuna talon pohjoissivulla. Saman kerroksen länsipäädyn asunnosta on toinen kamarinpäätyikkuna ja toinen eteläsivun ikkuna peitetty seinätilan lisäämiseksi.

Larvalassa on nykyisin suora sähkölämmitys. Lämpöeristystä on lisätty talon ulkopintaan n. v. 2000. Samalla talon väri on muutettu valkoisesta nykyiseksi ruskahtavan tummankeltaiseksi. Öljykamiinalämmitys oli ainakin joissakin huoneistoissa käytössä 1960-1970-luvuilla. Ensimmäisen kerroksen asunnossa 1 ja asunnon 3 molemmissa kamareissa on pystyuunit, kuorimuurit eli pönttöuunit jäljellä. Asunnon 3 toinen pystyuuni on toimiva ja asukkaiden käytettävissä. Osittain asunnon 3 kohdalla on ollut maalaistalon alkuperäinen hellahuone. Puuhellon kohdalla on yhä kuupa eli huuva.

Asukkaita yhä

Palolaitoksen henkilökuntaa asui Larvalassa kaupungin toiveen mukaisesti. Mm. sopimuspalomiehiä asui siinä, se oli lähellä hälytyksen sattuessa. Palomiesten asunnossa oli palokello, johon tuli hälytys paloasemalta tulevaa linjaa pitkin. Palokunta tarvitsi vahvistusta vähäisen miesvahvuuden aikoina ja asunto paloaseman vieressä oli hyvä järjestely.

Tällä hetkellä talossa on kolme asuntoa vuokrattuna ja kolme asuntoa tyhjillään. Larvalan talossa 25 vuotta asunut vuokralainen kertoo asuneensa aikaisemmin ensimmäisen kerroksen asunnossa 3, joka laajennettiin yhdellä huoneella perheen tilantarpeen lisääntyttyä lapsen syntymän vuoksi. Nykyisin rouva asuu toisen kerroksen asunnossa 6. Mm. keittiöön on saatu kaupungin toimesta tarvittaessa uudet laitteet. Huoneiston 4 asukkaan sähkömopoa varten on rakennettu etupihalle leveä luiska, ajosilta. Mopoa säilytetään eteistilassa, josta asukkaalle on tehty kulkuyhteys asuntoonsa poistamalla huoneiston 3 vaatekomeroista seinä ja hyllyt. Talon asukkaille on tehty yhteinen saunaosasto pyykkitupineen entisen huoneiston 3 kohdalle.

Larvalan maalaistalo tarjosi alkuvuosikymmeninä saunomismahdollisuuden lähistön väelle. 1940-luvun muutosten jälkeen Larvalan talon monet vuokralaiset kävivät puolestaan saunassa naapureiden luona. Vieressä sijaitsevan paloaseman saunaa he saivat käyttää lauantaisin klo 17-19 muutama vuosikymmen sitten. Sen jälkeen saunomiset siirtyivät uimahalli-urheilutaloon, kunnes Larvalaan saatiin oma saunaosasto 1991.

Huvimaja

Takapihalla on myös asukkaiden viitisentoista vuotta sitten hankkima huvimaja, joka on ollut runsaassa kesäkäytössä.

AP

AK

AK-2

AK

P

AK

AP-3

AP-2

AP

AP

Vanhat kuvat

Seinäjokea 1930-luvun alussa, Larvalan maalaistalo pihapiireineen oikealla. Seinäjoen varrelta 2005.

Larvala kaksikerroksisena ja pihapiiriä alaosassa.
Taustalla mm. Marttilan koulu ja Lyseo.

Larvalan navetan rauniot 1961.
Larvalan talo 1932.

Yllä Larvalan talo 1950-lukua.
Larvalan talo 1959. Larvalan talo 1960-lukua.

Larvalan isäntä Juho Larvala kuvattuna 1930-luvun alussa Jaakontorilla. Larvalan emäntä Matilda Larvala ja tyttäret Kaarina ja Enni. Seinäjoen varrelta 2005.

Larvalan isäntä ja emäntä lähdössä kruunuhäihin Yhteistalolle
vuoden 1930 paikkeilla. Kuvattu ulkorakennuksen edessä.
Seinäjoen varrelta 2005.

Larvalan tyttäret Enni, Kaarina ja Mirja. Seinäjoen varrelta 2005.

Larvala kuvattu lounaasta

Larvala pihanpuoli kuvattu lännestä

Larvala ja aitta kuvattu lännestä

Larvalan takapihaa, aitat ja huvimaja sekä aita kuvattu etelästä

Larvalan takapihaa, huvimaja ja aitaa kuvattu etelästä

Larvala, portaikko toisen kerroksen asuntoihin 6 ja 7,
portaikko toisen kerroksen asunnoista 6 ja 7.

Larvala eteläseinää, kuvattu kaakosta

Larvala idänpuoleinen päätyseinä, kuvattu idästä

Larvala kellarinovi, kuvattu idästä

Larvala pihanpuolelta, kuvattu koillisesta

Larvalan etupihaa, taustalla Larvalan talo, kuvattu koillisesta

Larvalan länsipääty, kuvattu lounaasta

Larvalan portaikon parveke, kuvattu idästä

Larvalan porraskennelma ja parveke, kuvattu luoteesta.
Larvalan viemärirakennelmia, kuvattu idästä

Larvalan pihamaata pyöräteline ja viemärinkansi

Larvala ja paloasemaa, kuvattu lounaasta

Larvala länsipäädyn eteläpuolen ikkuna
Larvala 1. kerroksen ikkunan kulmaraudat

Larvala 1. krs asunnon 3 pystyuuni, toimiva.
1. krs asunto 1, pystyuuni.

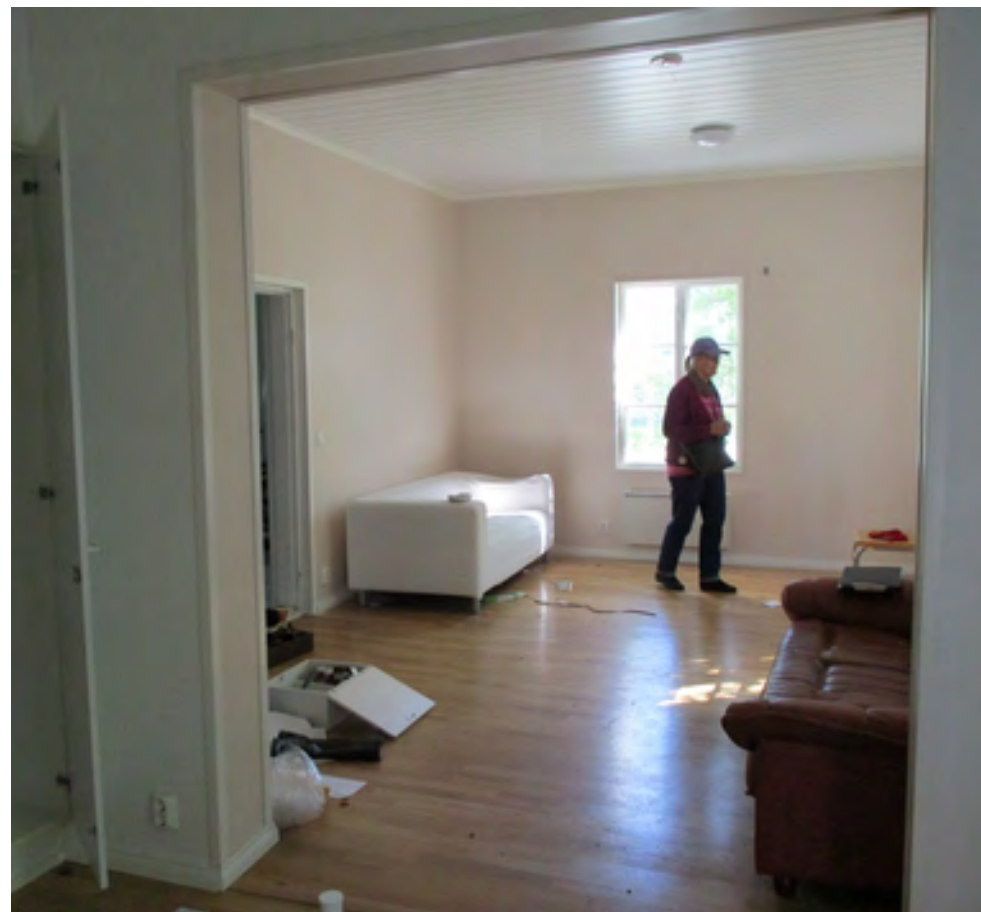
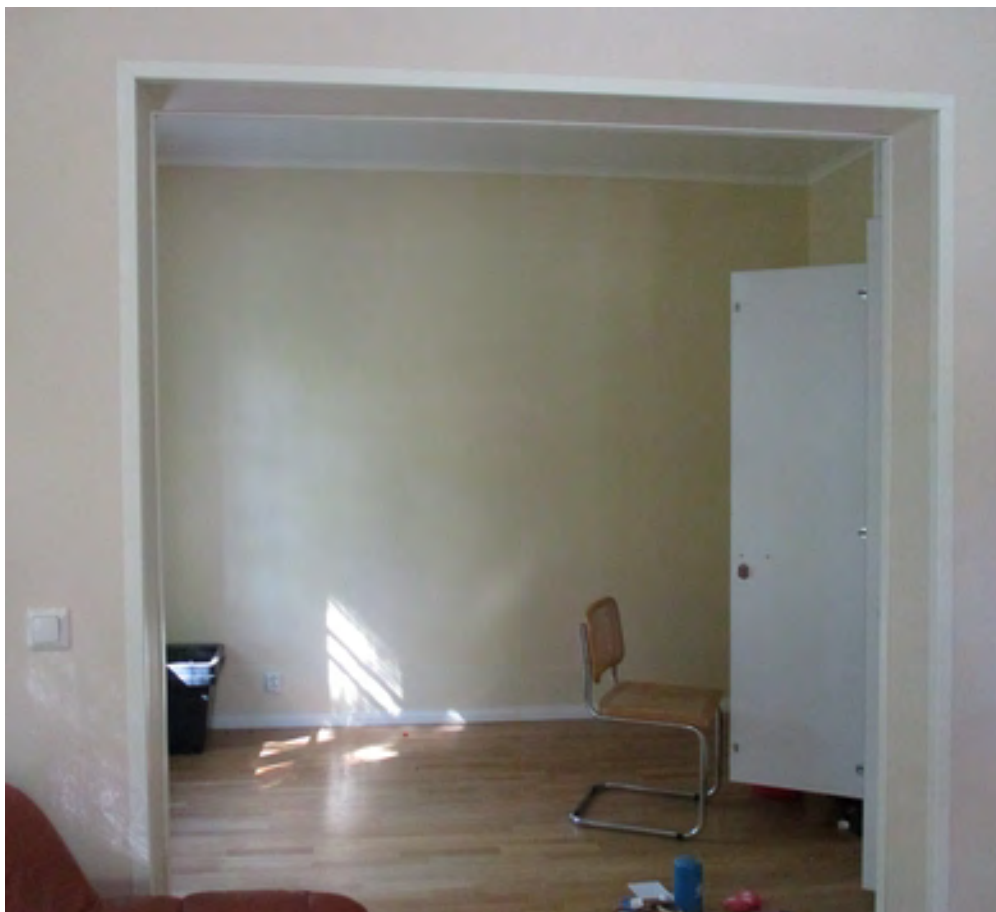
Larvala 1. krs asunto 1 keittiön ovi toinen puoli,
1. krs asunto 1 keittiön ovi

Larvala 1. krs asunto 1 kamarin kattopaneelia,
1. krs asunto 1 lattia

Larvala 1. krs asunto 1, alkovin ikkuna

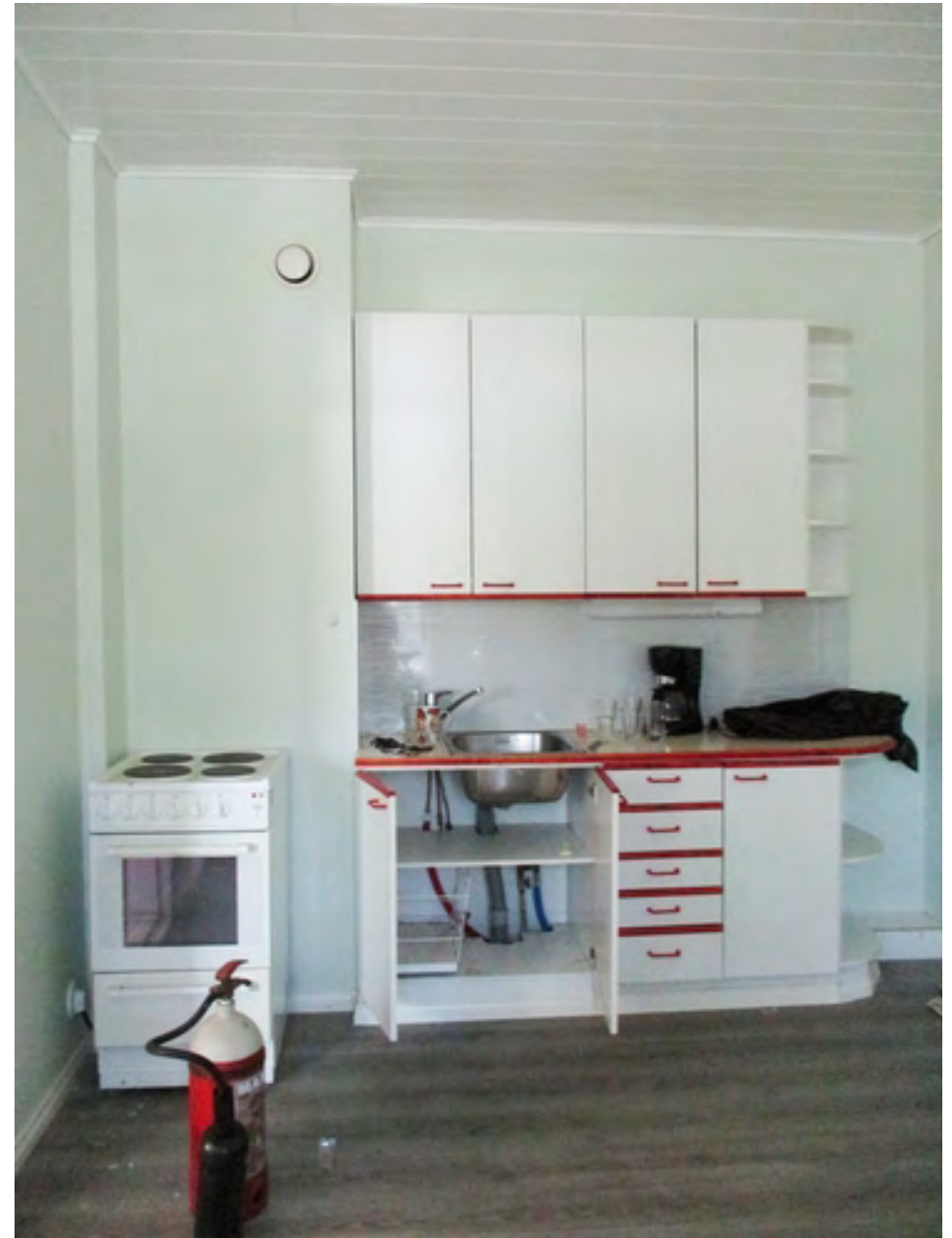
Larvala 1. krs asunto 1, alkovi,
1. krs asunto 1, huone

Larvala 1. krs asunto 3 hellan paikka,
1. krs asunto 3 toisen kamarin pystyuuni

Larvala 1. krs asunto 3, ovi entiseen eteistilaan,
1. krs asunto 4, ovi asunnon 3 puolelle, Larvala
1. krs asunto 4, vanhan ulko-oven paikka

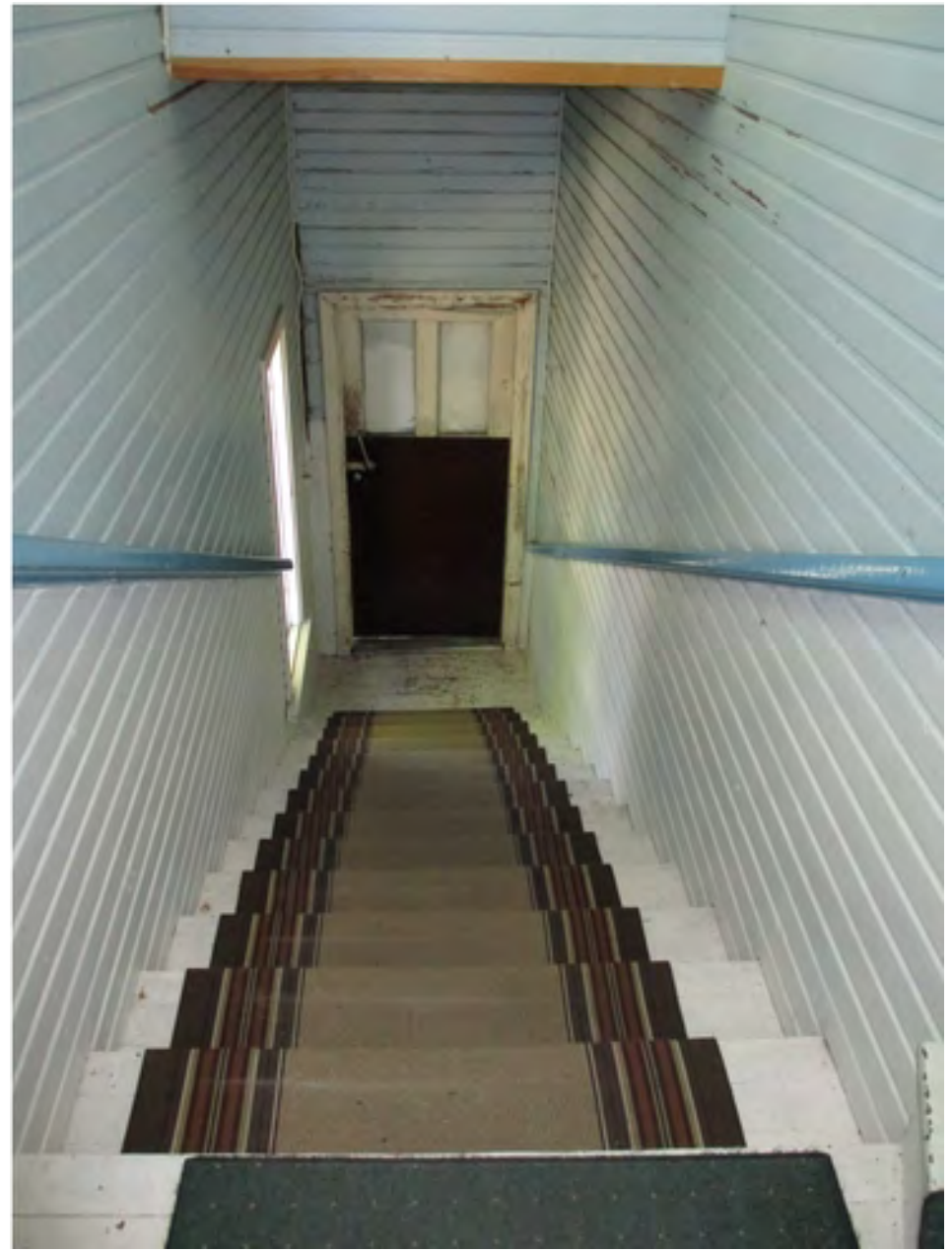
Larvala 1. krs näkymä asuntoon 3 asunnon 4 puolelta,
1. krs, asunto 1 keittiö

Larvala 2. krs asunto 5 huonetiloja

Larvala 2. krs asunto 5 kamarin pystyuuni,
2. krs asunto 5 komero

Larvala 2. krs asunto 5 liukuovi,
2. krs asunto 5 portaikko

Larvala 2. krs asunto 5 pystyuuni, 2. krs asunto 7 keittiön komeroita

Larvala 2. krs asunto 7 pystyuuni,
2. krs parvekkeen ovi

Larvala 2. krs ikkuna kuvattu parvekkeelta

Larvala 2. krs parveke porrashuoneen päällä

Larvala 2. krs porrashuoneen nurkka, kuvattu parvekkeelta

Larvala etelä- ja itäseinä kuvattu itäkaakosta

Larvala eteläseinä kuvattu etelästä

Larvala eteläseinä, huvimaja ja aita, kuvattu etelästä

Larvala eteläsivu, kuvattu etelälounaasta

Larvala idänpuoleinen kuistirakennelma, kuvattu idästä

Larvala idänpuoleinen porraskennelma ja ajoluiskaa,
kuvattu luoteesta

Larvala idänpuoleisen kuistin nurkkaus, kuvattu koillisesta

Larvala itäinen porraskennelma kuvattu koillisesta

Larvala itäpäädyn seinää, ikkuna ja vuorausta

Larvala itäpäädyn seinää, ikkuna ja vuorausta

Larvala näkymä takapihalta, aittoja ja päärakennusta, taustalla paloasemaa, kuvattu idästä

Larvala kellari

Larvala kellari ilmanvaihtokuilu, kissanluukku.
Larvala kellari kattolaudoitusta

Larvala kellari kuopan luukku

Larvala kellari sisäoven sisäpuoli, kellari sisäoven ulkopuoli

Larvala kellari ulko-ovi.
Levennetty sisäänkäynti sähkömopolle

Larvala kuistin ikkuna, länsipäädyn pohjoispuoleinen ikkuna

Larvala pohjoissivun kuistirakennelmat ja ajoluiska, kuvattu koillisesta

Larvala kuistin nurkka

Larvala kuvattu koillisesta

Larvala länsipääty

Larvala lännenpuoleinen kuisti, kuvattu pohjoisesta

Larvala saunaosaston sisäänkäynti,
saunaosaston pukuhuoneen ikkuna

KOHDEINVENTOINTILOMAKE

1. Maakunta Etelä-Pohjanmaa

2. Kunta Seinäjoki

3. Kohde
Kauppa-Larvala

4. Kylä/ Rekisterinumero
2:444

5. Kaup. osa/ Kortteli/ Talo
Uppa 3 / 3/

6. Kohdetyyppi
aittarakennukset ja laajennus

7. Peruskartta/ Koordin. -

8. Osoite Vapaudentie 20, (Kirkkokatu 12) 60100 Seinäjoki

9. Omistaja ja omistajan osoite
Seinäjoen kaupunki
PL 215 60101 Seinäjoki

10. RAKENNUKSEN KUVAUS

Rakennus n:o 2 Aitat ja laajennus

Nyk. käyttö	asukkaiden varastotiloja
Alkup. käyttö	ruoan ja jauhojen sekä jyvien varastointi
Rak. aika	1800-luvun loppupuoli, aittojen väliin autotalli mahdollisesti 1920-luvulla, laajennusosa aittojen eteläpuolelle 1960, toiminut yhden asukkaan autotallina ja asukkaiden varastona
Suunnittelija	laajennus arkkitehti Touko Saari
Kerrosluku	2 kerrosta, laajennus 1 krs
Kerrosala	
Perusta	nurkkakivet, luonnonkivet
Runko	hirsi, pitkänurkat, laajennus pysty lauta
Kattomuoto	satula, autokatoksessa tasa, laajennuksessa pulpetti
Kate	huopa, punainen, osin paikattu
Vuoraus	hirsiosat vuoraamattomat
Ulkovärit	punainen, ovet keltaiset, valkoiset vuorilaudat ovissa ja ikkunoissa
Kunto	kohtalainen
Erityispiirteet	molempien aittojen ”ulkosivulla” myöhemmin tehty ikkuna, Jugend-vaikutteisesta tyylistä päätellen 1900-luvun alusta, etusivuilla profiloidut päätylistat, itäpuolisen aitan listat päättyvät samoin profiloituihin kissanpenkkeihin eli räystääspenkkeihin

11. RAKENNUSHISTORIA

Kaksi hirsirakenteista aittaa rakennettu päärakennuksen rakentamisen aikoihin, myöhemmin aittojen väliin tehty autokatos kauppias Lindgrenin auton tultua Larvalan omistukseen 1920-luvun puolivälissä, katos on yhä olemassa Larvalan talon varastona.

Aittojen yhteyteen niiden eteläpuolelle tehty myöhemmin pulpettikattoinen vajarakennus erään asukkaan autoa varten, nykyisin varastokäytössä, vajassa kaksi ovea eteläpuolella. Aittojen eteläpuolella lautarakenteinen aita, joka rajaa talon pihapiirin, maalattu osin valkoiseksi.

12. LÄHIYMPÄRISTÖ

Vapaudentien ja Kirkkokadun risteysalue. Puistoalue.

13. SÄILYMISEDELLYTYKSET (uhkatekijät, kaavallinen tms. tilanne, päätökset)

ak P -aluetta, uusi kaava tekeillä

14. LUETTELOINTIPERUSTE

15. Rakennushistoriallinen X

16. Historiallinen

17. Maisemallinen

18. OTE PERUSKARTASTA TAI ASEMAPIIRROS

Asemapiirros liitteenä. Liite 2.

19. POHJAPIIRROS TAI TIETOJA SISÄTILOISTA

Laarit poistettu, rakennettu hyllyjä asukkaiden ulkovälineille.

20. VALOKUVAT

Valokuvia CD:llä. Liite 3.

21. LÄHTEET (kirjallisuus, piirustukset, asiakirjat)

- piirustukset kaupungin rakennusvalvonnan arkisto

- kirjallisuutta:

Seinäjoen rakennuskulttuuria. Toim. Tellervo Lahti. Saarijärvi 2006.

Lahti, Tellervo: Lapsuusmuistojen Larvala. Seinäjoen varrelta 2005. Ilmajoki 2005.

Alanen, Aulis J: Seinäjoen historia I. Seinäjoki 1970.

22. LIITTEET

Rakennushistoriatiedot.

Asemapiirros.

Valokuvat.

23. SUULLISIA TIETOJA ANTANEET

Veli-Matti Hakala, Seinäjoki
Riitta-Liisa Kallioniemi, Seinäjoki
Kaarina Könönen o.s. Larvala, Vantaa

24. LOMAKKEEN TÄYTTÄJÄ, päiväys

Seinäjoen Historiallinen Yhdistys ry
Tellervo Lahti
Hannele Salenius
21.05.2020

Larvala aitat ja aita, kuvattu etelälounaasta

Larvala aitat ja aita, kuvattu etelästä

Larvala aitat kuvattu lounaasta

Larvala aitat kuvattu lännestä

Larvala aitat, kuvattu pohjoisesta

Larvala idänpuoleinen aitta sisäkuva

Larvala idänpuoleinen aitta, kuvattu idästä

Larvala idänpuoleisen aitan luukku

3.2 Kohteen arvotus

Historialliset arvot:

Kohde liittyy Seinäjoen varhaiseen maatalouteen. Larvala on lähtöisin Upan kantatilasta ja ollut mailtaan Seinäjoen suurimpia tiloja. Se on jäänyt osaksi kauppala ja myöhemmin kaupunkia. Larvalle on kuulunut suuri osa nykyisen Seinäjoen kaupungin keskusta-alueen maista.

Rakennushistorialliset arvot:

Asuinrakennus on alkuaan edustanut tyypillistä hirsirunkoista talonpoikaistalon päärakennusta. Rakennusta on sittemmin korotettu lautarakenteisena, siihen on lisätty parvekkeellinen porrashuone ja toinen kuisti on uusittu. Ne edustavat rakenteiltaan ja osin materiaaleiltaan uudempaa rakentamisen tapaa. Myös toisen kerroksen ikkunat ovat uudempaa aikakautta. Alkuperäinen paritupa perustunut huonejako on muutettu useiksi asunnoiksi ja sisäänkäyntejä on lisätty. Kohteen alkuperäiset rakennushistorialliset arvot on muutosten myötä menetetty lähes kokonaan.

Aitat on salvottu hirsistä perinteisesti pitkällä nurkilla. Niissä on tehty muutoksia lisärakentein ja sisältä on poistettu viljalaarit.

Maisema- ja ympäristöhistorialliset arvot:

Asuinrakennus sijaitsee loivalla, ympäristöstään hieman korkeammalla kumpareella. Talouskeskusten asuinrakennukset oli tapana sijoittaa peltomaaksi soveltuvasta maa-alasta erottuville korkeammille kohdille. Alunperin tilaan on kuulunut useita tavanomaisia talousrakennuksia pihapiiriä etäämmälläkin. Päärakennuksen lisäksi jäljellä on enää kaksi aittaa.

Alkuaan maatalousvaltainen alue on kauppalan ja myöhemmin kaupungin laajentumisen seurauksena muuttunut vähitellen sekä julkisten toimintojen että pien- ja kerrostalojen alueeksi. Ympäristö pihapiireineen on kaupungistumisen seurauksena menettänyt alkuperäisen luonteensa.

Taiteelliset ja visuaaliset arvot:

Asuinrakennus muistuttaa jonkin verran kaksikerroksista pohjalaistaloa. Nykymuotoisena se ei kuitenkaan edusta visuaalisesti kuten ei myöskään rakentamisen tavaltaan aitoa talonpoikaistaloa. Kerrosten ikkunat ovat eri aikakaudelta ja toinen porrashuone parvekkeineen on tyypiltään myöhemmältä ajalta. Rakennukseen tehdyn lisäeristämisen vuoksi ikkunat ovat julkisivun

seinäpintaan nähden normaalia syvemmällä. Rakennuksella ei siten ole perinteisen rakentamisen aitoutta. Rakennus ei visuaalisesti ole poikkeuksellisen merkittävä.

Aitat edustavat perinteistä talonpoikaista rakentamista. Niihin on kuitenkin lisätty jälkeempään kansallisromantiikkaan viittaavat ikkunat.

Säilyneisyysarvot:

Larvalasta on purettu enin osa taloon aikoinaan kuuluneista rakennuksista. Se ei siten edusta enää alkuperäistä talonpoikaistaloa pihapiireineen ja talousrakennuksineen.

Asuinrakennus on kokenut useita muutoksia korotuksen, porrashuoneen laajennuksen ja huonetilojen muutosten takia. Alkuperäisestä rakennuksesta ei ole säilynyt juuri muuta kuin ensimmäisen kerroksen hirsirunko ja kolme hormia. Rakennuksella ei näin ollen ole perinnerakentamiselle kuuluvaa arvoa.

Vierekkäiset aitat ovat säilyneet lähes alkuperäisinä. Niiden väli on kuitenkin katettu ja taakse laajennettu matala vajaosa. Kokonaisuutena ne eivät siten edusta perinteistä rakentamistapaa. Yksittäin aitat sen sijaan ilmentävät vanhaa maataloutta. Aittojen laarit on kylläkin poistettu ja korvattu laverihyllyillä.

Identiteetti- ja symboliarvot:

Larvala edustaa vanhaa maataloutta Seinäjoen kunnan ajoilta. Se ikään kuin puolustaa maatalousvaltaisen yhteiskunnan viimeisiä rippeitä paikkakunnalla. Samalla se kertoo yhteiskunnan murroksesta ja kaupungistumisesta. Vanha maatilan päärakennus on muuttunut kaupungin vuokrataloksi. Rakennuksessa asutaan edelleen.

Asuinrakennuksella saattaisi olla symboliarvoa Seinäjoen varhaisena kunnallisena vuokratalona. Monilla entisillä asukkailla on mahdollisesti paikkaan liittyviä muistoja.

4 LÄHTEET

Haastattelut:

Hakala, Veli-Matti, Seinäjoki

Kallioniemi, Riitta-Liisa, Seinäjoki

Kangastie, Sami, Seinäjoki

Könönen, Kaarina, o.s. Larvala, Vantaa

Ylimäki, Paavo, Seinäjoki

Painetut lähteet:

Ala-Kulju, Reino 1963. Seinäjoen kirja. Kuvaus Seinäjoen vaiheista. Seinäjoen seurakunta. Seinäjoen Kirjapaino.

Alanen, Aulis J. 1970. Seinäjoen historia I. Vuoteen 1931 eli kunnan jakautumiseen kauppalaksi ja maalaiskunnaksi. Seinäjoen Kirjapaino.

Kyttä, Annikki & Takalo, Tenho 1977. Seinäjoen historia II. 1930-1970. Seinäjoen Kirjapaino.

Lahti, Tellervo (toim.) 2006. Seinäjoen rakennuskulttuuria. Asutus, kulttuurimaisema ja vanha rakennuskanta.

Lahti, Tellervo. 2005. Lapsuusmuistojen Larvala. Teoksessa Tutkielmia ja tarinoita Seinäjoen varrelta. Seinäjoen Historiallisen Yhdistyksen vuosikirja 2005.

Uppalaanen. Sukulehti 5. 2009.

Uppalaanen. Sukulehti 42008.

Muut lähteet:

Rakennus- ja muutospirustukset. Seinäjoen kaupungin rakennusvalvonnan arkisto.

Vanhat valokuvat. Porstua-verkkopalvelu, Seinäjoen kirjasto.